

Innhold

Forord av Sean McDowell | 11

Takk | 13

Innledning | 15

Del 1: Guds eksistens | 23

Overblikk | 24

1. Hva kan vi lære om Gud av naturen? | 28
2. Hvor kom universet fra? | 36
3. Hvor kom liv fra? | 44
4. Hvor kom moralforståelsen vår fra? | 53
5. Hva er forskjellen mellom Gud og et flyvende spagettimonster? | 61
6. Hvor mye bevis trenger vi for å være trygge på at Gud finnes? | 68

Del 2: Vitenskap og Gud | 77

Overblikk | 78

7. Kan vitenskapen bevise eller motbevise Guds eksistens? | 82
8. Motsier naturvitenskap og religion hverandre? | 91
9. Utfyller naturvitenskap og religion hverandre? | 99
10. Er Gud bare en forklaring på det vitenskapen ennå ikke vet? | 107
11. Kan vitenskapen forklare hvorfor mennesker tror på Gud? | 116
12. Hva tror forskere om Gud? | 124

Del 3: Hvem Gud er | 133

Overblikk | 134

- 13. Hva kan Bibelen lære oss om Gud? | 138
- 14. Hva betyr det at Gud er kjærlighet? | 146
- 15. Hva betyr det at Gud er rettferdig? | 154
- 16. Hvorfor virker Gud så hard i deler av
Det gamle testamentet? | 161
- 17. Hvordan kan Gud være tre personer i én? | 169
- 18. Hvorfor har ikke Gud åpenbart mer om seg selv
i Bibelen? | 177

Del 4: Gudstro | 183

Overblikk | 184

- 19. Hvorfor tror folk så ulikt om Gud? | 188
- 20. Tilber alle religioner samme Gud? | 197
- 21. Er det du tror om Gud, bare et resultat av
hvor du vokste opp? | 205
- 22. Hvorfor hender det at kristne tviler? | 214
- 23. Hvordan kan vi vite at Gud hører og besvarer
bønn? | 223
- 24. Hvordan kan vi utvikle en relasjon med en Gud
vi ikke kan se eller høre? | 231

Del 5: Den store forskjellen med Gud | 241

Overblikk | 242

- 25. Hva er meningen med livet? | 246
- 26. Har vi egentlig fri vilje? | 254
- 27. Hva bør vi bruke livet til? | 262
- 28. Hvilket ansvar har vi for andre mennesker? | 270
- 29. Hvordan kan vi forklare ondskap? | 279
- 30. Hvorfor er det bibelske håpet så viktig? | 288

Om forfatteren | 297

Noter | 298

Forord

Ønsker du å gi barna dine en kristen oppdragelse? Er du redd for at den sekulære kulturen vil fange deres hjerte og sinn? Hvis dette er ting som opptar deg, er denne boken midt i blinken. Natasha Crain ønsker å hjelpe foreldre med å gi barna sine et kristent verdensbilde. Som far til tre små barn, takker jeg Gud for henne.

Selv om det er mange som skriver om apologetikk (blant annet jeg) og det finnes mange bøker om å være foreldre, har Natasha funnet en unik vinkling: *Hun skriver om apologetikk for foreldre, i egenskap av å være forelder selv.* Hun gjør vanskelige begreper og forestillinger forståelige, samtidig som hun gir foreldre praktiske tips til hvordan de kan dele dette med barna sine.

Som foreldre har vi stor påvirkningskraft på barna våre. Det stemmer: Du og jeg påvirker barna mer enn kjendiser, idrettshelter, ungdomspastorer, lærere og venner. Så hvordan kan vi bruke denne innflytelsen best mulig? Undersøkelser viser at noe av det viktigste vi kan gjøre, er å samtale med dem. Jepp, rett og slett det å *snakke* med barna om Gud og andre utfordrende spørsmål om tro, er noe av det viktigste vi kan gjøre (se 5 Mos 6,4–9).

Det er derfor *Hvordan snakke med barna om Gud* er så viktig og aktuell. Natasha har plukket ut tretti av de viktigste spørsmålene barn i dag trenger svar på. Hun utruker oss med kunnskap om disse spørsmålene og forklarer i tillegg hvordan vi kan få til de gode samtalene rundt dem.

La meg gi deg tre råd og noen oppmuntrende ord før du går i gang.

For det første: Du trenger ikke å være ekspert på det emnet du tar opp med barnet ditt. Denne boken vil gi deg alt du trenger å vite for å få de gode samtalene. Hvis det dukker opp spørsmål du ikke kan svare på (en god ting!), kan dere sammen finne ut hva ekspertene sier. For når samtalen er i gang, er halve kampen vunnet.

For det andre: Start så tidlig som mulig. Det er fristende å vente, men det er ikke særlig lurt! Barn som har grunnet på vanskelige spørsmål *før* de blir utfordret eller stilt til veggs, har langt større sjanser til å bevare en levende tro enn de som blir tatt på senga.

For det tredje: Bare gjør så godt du kan. Det er bedre å ha *noen* av disse samtalene enn ingen. Ideelt sett bør du komme deg gjennom alle spørsmålene (og flere), men det har enorm verdi bare å sette i gang prosessen og gjøre så godt du kan.

Som foreldre er det lett å føle seg overveldet av alle stemmene som konkurrerer om å kapre våre barns hjerter og sinn. Men mist ikke motet! Vi har en viktig rolle å spille. Foreldrene mine snakket ofte med meg om Gud, og det hjalp meg enormt mye i min trosvandring. Jeg prøver å gjøre det samme med mine barn.

Jeg håper du vil gå løs på disse samtalene i dag. Min bønn er at Gud vil bruke denne boken til å motivere og utruste deg til å gjøre barna dine trygge i troen. Hva venter du på?

Sean McDowell, PhD,
Biola University

Takk

Først og fremst vil jeg takke Gud for at han så uventet ledet meg til å skrive og snakke om apologetikk. Da jeg startet bloggen min, ante jeg virkelig ikke at det ville føre hit, men jeg er glad for at Gud hadde bedre planer enn jeg forestilte meg.

Jeg vil takke mannen min, Bryan, for at du hadde så stor forståelse for all tiden jeg brukte på å skrive denne boken, og for ditt skarpe blikk i redigeringsprosessen. Du er alltid min første leser! Jeg er så takknemlig for din kjærighet og kan ikke forestille meg et liv uten deg.

Takk til Rebekah Guzman, Chad Allen og hele Baker-teamet for deres profesjonalitet og den iveren dere har vist på veien mot utgivelse. Takk til Liz Heaney for din innsats som redaktør. Det har vært en fornøyelse å jobbe med hver og en av dere.

En oppriktig takk til Sean McDowell for at du var villig til å skrive bokens forord, og til alle som har skrevet anbefalinger. Støtten deres betyr mye for meg.

Tusen takk til min rolige og kloke litterære agent, Mark Sweeney, for din jobb med å få boken i rette hender og for din stadige veiledning.

Jeg tviler på at jeg ville vært forfatter i det hele tatt om det ikke hadde vært for min første redaktør, Steve Miller, som så noe i bloggingen min som gjorde at han kontaktet meg med spørsmål om jeg kunne tenke meg å skrive bok. Fra første stund har han trodd

på mine evner som skrivende menneske, og sett betydningen av at foreldre lærer om apologetikk. Tusen takk, Steve, for din støtte og oppmuntring.

Jim Wallace har vært en utrolig viktig mentor for meg i alt som har å gjøre med skriving og foredrag. Jim, det er et privilegium å kjenne deg og lære av deg.

Sist, men ikke minst setter jeg enormt pris på alle som har påtatt seg å lese tidlige versjoner av boken og gitt meg verdifulle tilbakemeldinger: Jason Byerly, Troy Caya, Alisa Childers, Ray Ciervo og Dick DiTullio. Deres tid og velvillige ønske om å hjelpe har betydd mye for meg. En spesiell takk til Doug Beaumont for din skarpe filosofiske og teologiske innsikt. Boken ble mye bedre etter din gjennomgang!

Innledning

Hagen min er dit planter går for å dø.

Hvert år når våren kommer, tror jeg at jeg skal klare å dyrke urter og grønnsaker i potter utendørs, så jeg stikker entusiastisk ned på hagesenteret og kjøper planter med vakre grønne blader, planter som allerede har begynt å gi frukt og kjører hjem for å beseire naturen og plukke én hjemmeavlet tomat av gangen.

Etter en måned begynner plantene å dø ... hver eneste gang.

Jeg kan ikke late som om jeg ikke vet hvorfor – jeg er verdens lateste vanner. Det begynner bra, men snart glemmer jeg å vanne, og plantene tørker langsomt inn. Når jeg innser det, drukner jeg dem i vann i et desperat redningsforsøk, men det er for sent. De klarer ikke å komme seg til hektene, og snart ligger de i søpla.

I fjor var jeg fast bestemt på å skjerpe meg. Med min sedvanlige vårentusiasme plukket jeg ut paprika, tomat og basilikum. Så passet jeg på å gi dem vann *hver eneste dag*. Men til tross for min gode innsats, ble tomatplantene etter hvert gule, basilikumen ble brent av solen og paprikaplanten ble spist av larver.

Temmelig rådvill gikk jeg til slutt til innkjøp av en hagebok for å lære mer om å holde liv i planter. Jeg hadde ingen begreper om hvor mye det var å tenke på! Jeg hadde trodd at plantestell er lett som bare det – bare du har jord, frø og vann. I virkeligheten er det langt mer innviklet.

- *Hver plante har unike behov.* Selv om jeg husket å vanne hver dag, var ikke det nok til at plantene skulle trives, for ulike planter har ulike behov. Tomatplanten ble gul fordi jeg vannet den *for mye*.
- *Planter trenger mer enn bare én ingrediens og rette mengder.* Jeg trodde planter bare trengte vann for å vokse, uten å vurdere mengden sollys eller typen jord eller gjødsel hver plante trenger. Basilikumen døde av for mye sol.
- *Miljøet spiller en stor rolle.* Ikke bare måtte jeg gi plantene mine det de trengte, jeg måtte også beskytte dem fra skadedyr. Larver spiste paprikaplanten fordi jeg ikke hadde beskyttet den.

En kveld da jeg grublet over min mislykkede innsats som gartner, ble jeg slått av likheten mellom hva planter trenger for å vokse fysisk og hva barn trenger for å vokse åndelig.

Og hvor mye viktigere er det ikke at vi tar vare på barnas sjel?

Hadde jeg virkelig vært opptatt av planter og hagebruk, ville jeg ha lært meg ting som dette for lenge siden. Jeg hadde bare aldri prioritert det. Som foreldre er vi kalt til verdens viktigste oppgave: å lede barna våre til Jesus. Her kan vi ikke bare «gjøre vårt beste» og håpe det går bra. Vi får ikke en ny sjanse neste vår. Altfor mye står på spill, og det holder ikke med gode hensikter. Vi må vite hva vi driver med.

Vi trenger både *retning* – vite hva vi skal gjøre – og *disiplin* – vilje til å gjøre det.

Retning og disiplin: Vi trenger begge

For å forstå hva retning og disiplin betyr for kristen oppdragelse, kan vi se på tre ulike muligheter:

1. Når vi verken har disiplin eller retning vil barna våre visne åndelig. Dette skjer når vi er slappe med å «vanne» deres åndelige liv (mangler disiplin), og når vi ikke vet hva de trenger for å blomstre (mangler retning). Det er en felle det er enkelt å gå i når vi har det travelt. Vår åndelige opplæring ender opp med en bordbønn nå og da, en slapp holdning til å gå i kirken og tilfeldige referanser til Bibelen strødd her og der (spesielt ved dårlig oppførsel). Hvis skyldfølelsen tar oss, «drukner» vi kanskje barna i masse kristne aktiviteter eller andaktsstunder en periode, men for mange barn blir dette altfor lite altfor sent.
2. Når vi har disiplin, men mangler retning, gjør vi en skikkelig innsats, men gir ikke nødvendigvis barna våre det de trenger mest. Det var dette problemet jeg hadde da jeg trofast vannet plantene mine hver dag, og ikke skjønnte at det også var mange andre faktorer som bidro til vekst. Til tross for mine gode hensikter fikk ikke plantene det de trengte for å vokse og overleve. På samme måte har noen foreldre en bevisst holdning til barnas åndelige utvikling, men de har ikke kunnskap om de mange «ingrediensene» en sterk tro består av, eller hvilke «miljøfaktorer» som er mest utfordrende i dag. Forskning har gjentatte ganger vist at minst 60 prosent av barn fra kristne hjem vender troen ryggen tidlig i tjueårene.¹ Mange velmenende kristne foreldres innsats resulterer altså ikke i blomstrende åndelig liv for deres voksne barn. Disiplin uten retning kan være farlig.

3. Når vi har disiplin og retning, er vi trygge. Vi vet at vi gjør det vi skal for å hjelpe barna våre med å utvikle en tro som stikker dypt. Vi setter av tid hver uke for at familien kan vokse åndelig sammen, og vever troen inn i dagliglivet basert på kunnskap om hva barna trenger. Vi vet at vi aldri vil bli perfekte foreldre, og at Gud er suveren, men vi kan hvile i vissheten om at vi etter beste evne er trofaste mot vårt kall.

Jeg tror det er nokså innlysende hvilken av disse tre tilnærmingene som er best for hjemmet vårt.

Denne boken vil hjelpe deg med å komme dit.

Den vil ikke gi deg disiplin – du er den eneste som kan prioritere dine barns åndelige utvikling – men den vil gi deg retning.

Hva slags retning?

Da jeg opprettet min blogg for kristne foreldre, NatashaCrain.com, i 2011, var jeg en *disiplin uten retning*-mor. Jeg ønsket å oppdra de små barna mine i et hjem med Jesus i sentrum, men jeg var ikke sikker på hvordan jeg skulle gjøre det. Jeg startet bloggen i håp om å komme i kontakt med likesinnede foreldre for å utveksle tanker og tips om hvordan vi kan bevare barna i troen.

Men etter hvert som jeg fikk flere lesere, og folk begynte å dele artiklene mine med venner på nettet, skjedde det noe uventet: Det kom en strøm av utfordrende kommentarer fra folk som var skeptiske til kristendommen – kommentarer jeg ikke ante hvordan jeg skulle besvare.

Jeg fikk spørsmål om hvordan jeg kunne vite at Gud fantes.

Om forholdet mellom vitenskapen og Bibelen.

Om Guds handlinger i Det gamle testamentet.

Om det var mulig å tro på mirakler.

Om all ondskapen og lidelsen som finnes i verden.

Om motsigelser i evangeliene.

Om helvete virkelig finnes.

Om alt mulig du kan forestille deg.

Selv om jeg hadde vært kristen hele livet, og selv om jeg hadde tilbrakt hundrevis av timer i kirken og på søndagsskolen, var jeg ikke forberedt på dette stormangrepet. Jeg innså at mine barn vokste opp i en helt annerledes verden enn den jeg selv vokste opp i. Å lære dem om kristendommen ville ikke bli så enkelt som å gi dem «jord, frø og vann». Barna mine ville trenge langt mer fra meg, og jeg måtte finne ut hva det var.

Det var på tide å bli en bedre åndelig gartner.

Jeg begynte å studere kristen apologetikk – å forklare og forsvare den kristne troen – og etter hvert ble nettsiden min et sted der jeg prøver å utruste andre foreldre med slik kunnskap. Dette har blitt noe jeg virkelig brenner for, og i dag har bloggen min over 250 000 lesere i året.

Så fikk jeg muligheten til å skrive en bok om apologetikk rettet mot foreldre: *Keeping Your Kids on God's Side: 40 Conversations to Help Them Build a Lasting Faith*.² Den inneholder samtaler om viktige temaer som Gud, sannhet og verdensbilder, Jesus, Bibelen og vitenskap. For å følge opp den boken, ønsket jeg å skrive bøker som dykker dypere i hvert av disse store emnene og tar for seg mange flere spørsmål enn det er plass til i en bok som dekker flere områder.

Det er her *Hvordan snakke med barna om Gud* kommer inn. Denne boken er en ressurs for kristne foreldre om tretti av de viktigste emnene barn trenger å kjenne til om Gud, med tanke på utfordringene vi møter i vår sekulære verden. Her vil du finne

retningen for tretti viktige samtaler som barna dine vil ha glede av et helt liv.

Hvordan bruke denne boken

Først og fremst er *Hvordan snakke med barna om Gud* skrevet for å utruste deg, den voksne, med kunnskapen du trenger for å ha disse samtalene med barna dine. Med andre ord: Ikke gi boken rett til barna dine – den er ikke skrevet for dem! Dette er *din* guide.

Når det er sagt, kan det oppleves litt utfordrende å finne ut hvordan du skal snakke med barn om vanskelige emner, enda du har et godt grep om innholdet selv. Det hjelper å vite hvordan du kan dele opp innholdet i passelige biter så samtalen alltid holder seg til de viktigste punktene. Derfor finner du **Veiledning til samtale** på slutten av hvert kapittel.

Hver **Veiledning til samtale** har tre deler, tre overskrifter: **Få i gang samtalen**, **Ta samtalen videre** og **Praktiser det dere har snakket om**.

I **Få i gang samtalen** finner du ett eller to spørsmål ment for å hjelpe barna dine i gang med å tenke på det aktuelle emnet. Motstå fristelsen til å dumpe et helt kapittel med kunnskap i fanget på dem. Lytt heller til barnas svar, og still oppfølgingsspørsmål for å forstå mer av hva de tenker.

I **Ta samtalen videre** finner du to eller flere spørsmål som hjelper deg med å plukke ut de viktigste ideene i kapittelet. Disse spørsmålene dekker ikke alle detaljene, men de gir deg muligheten til å belyse de viktigste punktene – og så er det opp til deg hvilken retning samtalen skal ta. De fleste spørsmålene har også tips til videre samtale.

I **Praktiser det dere har snakket om** finner du et sitat fra en som er skeptisk til kristendommen når det gjelder det aktuelle

emnet. De fleste sitatene er hentet fra samtaler mellom kristne og skeptikere på nettet. Det er nettopp slike kommentarer barna dine kommer til å møte senere i livet. Etter at dere har lest sitatet sammen, kan du be barna om å respondere ut fra det de har lært i kapittelet. Ikke hopp over dette punktet, uansett hvor gamle barna dine er. Hvis du hjelper barna dine med å praktisere det de har lært, ved å svare på disse innvendingene, er jeg overbevist om at dette vil bli en av de mest verdifulle delene av boken for deg.

Er du klar for å bli en bedre gartner og hjelpe barna dine med å blomstre åndelig? «Plant» deg i en behagelig stol, så kaster vi oss uti det.

Del 1

GUDS EKSISTENS

Overblikk

For et par år siden ble mannen min og jeg og noen andre ferske foreldrepar ved den kristne skolen til barna våre, invitert til et middagsselskap. Etter at vi hadde kommet oss gjennom forretten og den obligatoriske småpraten, begynte vi å snakke om tro. En av mødrene bekjente at selv om hun elsket Herren, syntes hun det var vanskelig å dele troen med sønnen sin – så derfor hadde hun sendt ham på en kristen skole, der andre forhåpentligvis ville gjøre en «bedre jobb».

En annen mor svarte: «Vel, jeg er ikke så bekymret for det. Jeg sier bare til datteren min at å tro på Gud er som å tro på julenissen. Noen tror, og noen tror ikke. Det handler om tro.»

Jeg kikket bort på moren som sa dette, klar til å le *med* henne ved tanken på å sette Gud og julenissen i samme bås.

Men hun smilte ikke.

Hun hadde bare delt det hun oppriktig trodde var en god innfallsvinkel for å forklare troen på Guds eksistens til datteren sin, og andre foreldre rundt bordet nikket samtykkende. Jeg fortsatte å pirke i salaten min mens jeg tenkte på hvor irriterende jeg ville bli oppfattet som, hvis jeg foreslo at vi definerte den bibelske oppfatningen av tro og så på forskjellen mellom å tro på julenissen og å tro på Gud. Jeg konkluderte med at jeg ikke ville ødelegge den gode stemningen, så jeg bare spiste videre i stedet for å si noe – noe jeg fremdeles angrrer på.

Hvis en ateist hadde hørt samtalen i dette middagsselskapet, ville hun riktig kost seg da venninnen min sammenlignet Gud og julenissen, for det er akkurat sånn ateister vil at vi skal tenke:

Gud og julenissen er to størrelser som ikke kan bevises på noen som helst måte.

Gud og julenissen er barnslige oppfatninger folk burde vokse ut av når de forstår at det ikke finnes noen bevis som kan underbygge troen på dem.

Filosofen Daniel Dennett er en av mange ateister som har trukket denne sammenligningen. Han sier: «Den snille guden som kjærlig skapte hver og en av oss, og som strødde blinkende stjerner utover himmelen for at vi skulle fryde oss over dem – den guden er en barndomsmyte på lik linje med julenissen. Det er ikke noe en sunn og fornuftig voksen kan ta bokstavelig.»³

Det fine med dette er at ateister snakker om Guds eksistens (eller manglende eksistens) på konkrete, forutsigbare måter. Det betyr at vi har et utgangspunkt når vi skal forberede barna våre. Vi trenger ikke å famle rundt i blinde, i håp om at det vi har lært barna våre om Guds eksistens, vil være godt nok til å rotfeste dem i troen. Faktum er at hvis vi bare famler rundt og snakker om Gud på den måten *vi* er mest komfortable med – som å sammenligne Gud med julenissen – kan vi ubevisst gjøre barna våre åndelig forsvarsløse.

Siden vi vet at ateister hele tiden hevder at det ikke finnes noen bevis for Gud, må vi oppdra barn som forstår nøyaktig hva dette betyr, og lære dem å tenke kritisk om slike påstander. Del 1 av denne boken er lagd for å hjelpe deg med nettopp dette. I disse kapitlene skal vi utforske bevisene for Guds eksistens i naturen og se hva det betyr for skeptikernes påstander.

Hvis det er nytt for deg å tenke på Guds eksistens på denne måten, ikke vær redd. Mens de fleste kristne er vant til å snakke

om Guds eksistens ut fra sine personlige erfaringer, er det få som har studert de *objektive* bevisene på Guds eksistens i naturen. Det er imidlertid viktig å forstå disse menneske-uavhengige bevisene fordi folk kan ha motstridende personlige erfaringer. Ateister kan for eksempel tro at Gud ikke eksisterer ut fra *sine* erfaringer. Ved å lære barna våre om de objektive bevisene for Guds eksistens i naturen, forbereder vi dem på en verden som vil de skal tro at deres personlige erfaringer med Gud ikke er mer substansielle enn et barns personlige «erfaringer» med julenissen. Verden vil vi skal tenke at på samme måte som det ikke finnes bevis for julenissen på Nordpolen, finnes det heller ikke bevis for Gud.

Tre nøkler til gode samtaler om Guds eksistens

1. *Innled disse samtaleene med å forklare hvorfor det er så viktig å lære om bevisene vi har i naturen for at Gud eksisterer.* De fleste barn vet at de kan lære om Gud fra Bibelen og fra egne erfaringer, men i likhet med de fleste voksne, har de sannsynligvis aldri hatt mulighet til å utforske naturens bevis for Guds eksistens. For å få et barn til å begynne å tenke på temaene i del 1, spør: «Hvordan vet du at Gud finnes?» Husk å understreke at personlig erfaring er viktig for alle kristne, men forklar hvorfor det også er viktig å forstå de objektive bevisene Gud har gitt oss i naturen.
2. *Forklar begreper.* En nyansert betydning av ulike ord er viktig for disse samtaleene, så sørg for å begynne med å forklare hva de betyr (og husk at yngre barn kanskje aldri har hørt disse ordene før). Nøkkelbegreper i denne delen er *ateist*, *agnostiker*, *skeptiker* og *teist*. En ateist, slik vi skal bruke ordet, er en som tror at det ikke finnes en Gud.⁴ En agnostiker er

en som tror at ingenting er kjent eller mulig å vite om Guds eksistens eller karakter. En skeptiker er en større kategori som rommer alle som avviser kristendommens påstander (legg merke til at skepsis generelt kan ha mange betydninger, men dette er betydningen jeg bruker her). En teist er en som tror på en Gud som handler innenfor sitt skaperverk (jødedommen, kristendommen og islam er for eksempel alle teistiske religioner).

3. *Hjelp barn med å huske bevisene ved å lære dem å memorere de «tre store» spørsmålene i kapittel 2, 3 og 4: Hvor kom universet fra? Hvor kom livet fra? Hvor kom moralforståelsen vår fra?* Mange andre temaer kunne vært diskutert med hensyn til bevisene for Guds eksistens, men dette er tre av de viktigste og hyppigst debatterte i dag. Selv om barn ikke husker alle detaljene i disse kapitlene, kan spørsmålene i seg selv senere fungere som et «mentalt register» for sentrale begreper.